

чення дотримання прав засуджених до позбавлення волі, їх реалізацію та відновлення в разі порушення. Проаналізовано недоліки в діяльності уповноважених суб'єктів щодо недопущення порушення прав засуджених до позбавлення волі та шляхи її удосконалення.

Ключові слова: засуджені до позбавлення волі, суб'єкти, право на захист, реалізація, порушення, відновлення.

Резюме

Домбровская Н. С. Отдельные аспекты деятельности субъектов защиты прав осужденных к лишению свободы.

В статье исследованы некоторые вопросы, связанные с обеспечением защиты прав осужденных к лишению свободы. Основное внимание обращено на особенности деятельности субъектов, обеспечивающих соблюдение прав осужденных к лишению свободы. Раскрыты отдельные аспекты функционирования Государственной пенитенциарной службы Украины, подчиненных органов и учреждений исполнения наказаний, органов прокуратуры, Уполномоченного Верховной Рады Украины по правам человека и суда в части обеспечения соблюдения прав осужденных к лишению свободы, их реализацию и восстановление в случае нарушения. Проанализированы недостатки в деятельности уполномоченных субъектов по недопущению нарушения прав осужденных к лишению свободы и пути ее совершенствования.

Ключевые слова: осужденные к лишению свободы, субъекты, право на защиту, реализация, нарушения, восстановление.

Summary

Dombrowska N. Some aspects activity of subjects who protect the rights of those sentenced to imprisonment.

The article deals with the implementation of the right to the protection those sentenced to imprisonment. The main attention is paid to the activities of subjects that provide the rights of those sentenced to prison. Are considered some aspects activity of State Penitentiary Service of Ukraine, penal institutions, Public prosecutor's office, Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights and the Courts to ensure compliance, implementation and restoration of the rights of convicted persons to imprisonment. The article analyzes the disadvantages in ensuring the rights of those sentenced to imprisonment and ways of their improvement.

Key words: sentenced to imprisonment, subjects, the right to protection, implementation, violation, restoration.

УДК 343.3

І. М. ІЗАЙ

Ірина Миколаївна Ізай, аспірантка Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

РЕГЛАМЕНТАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВТРУЧАННЯ В ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ У КРАЇНАХ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Відповідно до положень ч. 1 ст. 62 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський під час виконання покладених на поліцію повноважень є представником держави. При цьому втручання в діяльність поліцейського, перешкоджання виконанню ним відповідних повноважень, невиконання законних вимог поліцейського, будь-які інші протиправні дії стосовно поліцейського мають наслідком відповідальність згідно із законом. Правопорушення щодо поліцейського або особи, звільненої зі служби в поліції, її близьких родичів, вчинені у зв'язку з його попередньою службовою діяльністю, мають наслідком відповідальність відповідно до закону.

В аспекті кримінально-правової охорони діяльності поліцейських та інших представників правоохоронних органів у межах Особливої частини КК України закріплена загальна норма «втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби» (ст. 343 КК України), а також передбачено окремі статті, що регулюють відповідальність за певні форми (способи) такого втручання – погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу (ст. 345 КК України); умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу (ст. 347 КК України); посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (ст. 348 КК).

Слід зазначити, що питанням кримінально-правової охорони службової діяльності працівників правоохоронних органів присвячено праці таких вчених, як: П. П. Андрушко, Є. М. Блажівський, І. Г. Давидович, О. О. Дудоров, В. О. Навроцький, В. І. Осадчий, та інші. Проте окремих порівняльних досліджень з цієї тематики не проводилось.

У юридичній літературі зазначається: «в умовах сьогодення стає все очевиднішим той факт, що без вивчення і використання позитивного іноземного досвіду неможливо здійснювати розвиток власного законодавства, вирішувати інші правові проблеми, забезпечувати обмін правової інформації та наукових ідей, розбудовувати національну правову систему та зближувати її з правовими системами розвинених держав світу»¹. Враховуючи наведене, доцільним видається провести порівняльний аналіз регламентації криміналь-

ної відповідальності за різновиди втручання у діяльність працівників правоохоронних органів в Україні та країнах пострадянського простору, що обумовлюється схожістю правових систем цих країн.

Для порівняльно-правового дослідження нами було проаналізовано КК таких республік: Азербайджану², Вірменії³, Білорусії⁴, Казахстану⁵, Киргизії⁶, Молдови⁷, Російської Федерації⁸, Таджикистану⁹, Узбекистану¹⁰, Грузії¹¹ і Туркменії¹², Литви¹³, Латвії¹⁴ та Естонії¹⁵, враховуючи схожість їх правових систем, а також загальний рекомендаційний акт – Модельний кримінальний кодекс для держав-учасниць СНД, положення якого були імплементовані в законодавство цих країн.

Зазначимо, що для порівняльного аналізу встановлення кримінальної відповідальності за втручання у діяльність працівника правоохоронного органу в КК зарубіжних країн необхідно проаналізувати кримінально-правові норми, що встановлюють відповідальність за різновиди такого втручання залежно від обраного способу законодавчої побудови системи кримінально-правової охорони такого спеціального потерпілого в тій чи іншій країні. Існування однієї або ж кількох кримінально-правових норм, що забезпечують вищезазначену охорону, обумовлено, по-перше, наявністю або відсутністю диференціації кримінальної відповідальності за втручання у діяльність працівника правоохоронного органу як окремого представника влади; по-друге, наявністю або ж відсутністю закріплення окремої групи спеціальних норм, виділених за ознакою охорони діяльності працівника правоохоронного органу; по-третє, ступенем диференціації кримінальної відповідальності за різновиди втручання в діяльність працівників правоохоронних органів залежно від видів професійної діяльності правоохоронців. Таким чином, вибір способів закріплення кримінально-правової охорони службової діяльності працівників правоохоронних органів законодавцем тієї чи іншої країни обумовлює характер та ступінь диференціації кримінальної відповідальності у цій сфері.

Щодо законодавства України про кримінальну відповідальність підкреслимо, що у Розділі XV КК України (Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та злочини проти журналістів) розміщено окремі кримінально-правові норми, що забезпечують охорону діяльності працівника правоохоронного органу. Як нами уже було зазначено, до них відносять ст. 343, 345, 347 та 348 КК України.

Аналіз законодавства про кримінальну відповідальність пострадянських країн дає можливість встановити, що їх законодавці обрали різні способи нормативного забезпечення кримінально-правової охорони діяльності правоохоронних органів. У різних країнах окремі статті, що забезпечують охорону діяльності працівників правоохоронних органів, розміщені у розділах, які встановлюють відповідальність за посягання на життя та здоров'я особи, власність, порядок управління, правосуддя. За критерієм встановлення спеціальних норм, що забезпечують охорону службової діяльності працівників правоохоронних органів, доцільно розподілити країни пострадянського простору на три групи.

До першої групи можемо віднести країни, законодавці яких не виділяють працівників правоохоронних органів як спеціальних потерпілих в конкретних статтях Особливої частини КК, а тому відповідальність за вчинення злочинів, пов'язаних із професійною діяльністю таких осіб, настає за статтями, що встановлюють відповідальність за посягання на представника влади. З огляду на це не встановлено і окремої групи норм у розділах Особливої частини цих кримінальних кодексів, що забезпечують охорону правомірної діяльності правоохоронних органів. З аналізованих нами країн до них належать: Азербайджан, Вірменія, Литва, Казахстан, Узбекистан. Варто зазначити, що у розділі 33 «Злочини проти порядку управління» Модельного кримінального кодексу для держав-учасниць СНД також не встановлено окремої групи норм, присвячених охороні службової діяльності правоохоронців, не виділяється і такий вид спеціального потерпілого. При цьому у ст. 310 цього кодексу запропоновано встановити відповідальність за застосування насильства до представника влади, одним із яких є працівник правоохоронного органу. Разом із тим зазначимо, що в законодавстві деяких цих країн встановлено окремі спеціальні норми щодо охорони працівників правоохоронних органів як учасників кримінального провадження, що розміщується в розділах, які регламентують відповідальність за вчинення злочинів проти правосуддя, проте спеціальних норм щодо охорони службової діяльності працівників правоохоронних органів не встановлено.

До другої групи можемо віднести країни, законодавці яких виділяють працівників правоохоронних органів як спеціальних потерпілих у конкретних статтях Особливої частини КК. Ці статті, як правило, розміщено в розділах «Злочини проти порядку управління». До них належать: Туркменістан (ст. 211); Грузія (ст.ст. 352, 353, 354); Киргизія (ст.ст. 340, 341, 342, 344); Латвія (ст.ст. 269, 270, 271); Білорусія (ст.ст. 362, 364, 365); Молдова (ст.ст. 348, 349); Таджикистан (ст.ст. 328, 329, 330); Російська Федерація (ст.ст. 317–320); Естонія (ст.ст. 182, 183, 184, 184-2). Для порівняльного аналізу із статтями Особливої частини КК України, що встановлюють відповідальність за втручання у службову діяльність працівника правоохоронного органу, доцільно проаналізувати відповідні статті КК зазначених країн, виходячи із безпосереднього об'єкта.

1. У ст. 343 КК України встановлено відповідальність за вплив у будь-якій формі на працівника правоохоронного органу чи працівника державної виконавчої служби з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків або добитися прийняття незаконного рішення. Аналіз законодавства країн, віднесених до другої групи, показав, що аналогічно встановлено відповідальність лише у ст. 352 КК Грузії. Кваліфікуючою ознакою у ст. 343 КК України є настання наслідку, а саме, якщо такі дії перешкодили запобіганню злочину чи затриманню особи, яка його вчинила, або вчинені службовою особою з використанням свого службового становища. Така ж кваліфікуюча ознака передбачена в ч. 2 ст. 352 КК Грузії. При цьому у ст. 348 КК Молдови встановлено відповідальність за перешкодження законній діяльності посадових осіб, до яких віднесено пра-

цівників правоохоронних органів. Разом з тим, у КК Туркменістану, Киргизії, Латвії, Білорусії, Таджикистану, Російської Федерації, Естонії відповідальність за вплив у будь-якій формі на працівника правоохоронного органу на рівні окремої статті КК відсутня.

Таким чином, закріплення в законодавстві України про кримінальну відповідальність окремої ст. 343 КК України свідчить про більш деталізовану диференціацію кримінальної відповідальності за втручання у діяльність працівників правоохоронних органів порівняно з кримінальними кодексами пострадянських країн.

2. У ст. 345 КК України встановлено відповідальність за погрозу вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо працівника правоохоронного органу, а також щодо його близьких родичів у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків. При цьому у ч. 2 ст. 345 кваліфікуючою ознакою є заподіяння потерпілому побоїв, легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень; у ч. 3 ст. 345 – заподіяння тяжкого тілесного ушкодження; у ч. 4 ст. 345 – вчинення відповідних дій організованою групою. Таку спеціальну норму встановлено у ст. 211 КК Туркменістану. У ч. 1 ст. 211 відповідальність настає за погрозу вбивством або застосування насильства, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я, щодо працівника правоохоронного органу, військовослужбовця чи їхніх близьких у зв'язку з виконанням ними обов'язків з охорони правопорядку. Кваліфікуючою ознакою є застосування насильства, яке є небезпечним для життя чи здоров'я. Аналогічно встановлено відповідальність у ст. 341 КК Киргизії, ст. 328 КК Таджикистану, ст. 318 КК Російської Федерації.

Дещо відмінним від положень ст. 345 КК України є конструювання відповідного складу злочину в інших аналізованих нами країнах. Так, у ст. 269 КК Латвії встановлено відповідальність за напад на особу у зв'язку із її участю у запобіганні або припиненні злочину чи іншого протиправного діяння. Кваліфікуючою ознакою є настання наслідків у вигляді спричинення тяжких тілесних ушкоджень або інших тяжких наслідків. Згідно зі ст. 364 КК Білорусії відповідальність настає за насильство або погрозу застосування насильства щодо працівника міліції або його близьких з метою перешкодити його законній діяльності або примусити змінити характер такої діяльності, або з мотивів помсти за виконання службової діяльності. У ст. 365 КК Білорусії встановлено відповідальність за вплив на працівника міліції з метою зміни характеру його законної діяльності шляхом погрози знищенням або пошкодженням майна або поширенням наклепу або розголошення інших відомостей, які він бажає зберегти в таємниці, або шляхом використання посадовою особою своїх службових повноважень. Таким чином, злочин, передбачений у ст. 365 КК Білорусії, в КК України частково закріплений у ст. 343 та 345 КК. При цьому втручання у діяльність у законодавстві Білорусії конкретизовано, на відміну від КК України.

У ст.ст. 184, 184-2 КК Естонії відповідальність за погрозу насильством щодо працівників та насильство диференційована. Згідно зі ст. 184 відповідальність настає за погрози вбивством, нанесенням особливо тяжкого тілесного ушкодження або знищенням майна шляхом підпалу щодо посадових осіб або особи, яка виконує громадський обов'язок, застосована з метою припинення службової або громадської діяльності або зміни її характеру в інтересах особи, яка погрожує, а так само така ж загроза у зв'язку з участю потерпілого в припиненні злочину або протиправного діяння. Кваліфікуючою ознакою є заподіяння побоїв, легкого тілесного ушкодження або інших насильницьких дій. У ст. 184-2 відповідальність настає за вчинення насильства, тобто нанесення ударів, побоїв або тілесного ушкодження співробітнику поліції або прирівняної до нього особи у зв'язку з їх службовою діяльністю. Кваліфікуючі ознаки – спричинення тяжкого або особливо тяжкого тілесного ушкодження, або смерть потерпілого.

Згідно з ч. 1 ст. 349 КК Молдови відповідальність настає за погрозу вбивством, заподіянням тілесних ушкоджень чи іншої шкоди здоров'ю або знищенням майна щодо співробітника поліції або іншої посадової особи або їх близьких родичів з метою припинення їх службової або громадської діяльності або зміни її характеру в інтересах особи, яка погрожує, або іншої особи, а так само така ж загроза щодо особи або її близьких родичів у зв'язку з участю цієї особи в попередженні або припиненні злочину або антигромадського вчинку. Кваліфікуючі ознаки – вчинення таких дій, поєднане з насильством, яке є небезпечним для життя і здоров'я, або таке, що спричинило тяжкі наслідки.

Аналіз законодавства пострадянських країн у цій частині показує, що в цілому у ст. 345 КК України на рівні з іншими пострадянськими країнами встановлено відповідальність як за погрози, так і за насильство щодо працівника правоохоронного органу. Проте у ст. 345 КК України не встановлено відповідальність за настання тяжких наслідків, окрім тяжкого тілесного ушкодження. Також відсутня така кваліфікуюча ознака, як смерть потерпілого (як у ч. 2 ст. 184-2 КК Естонії). Також слід зазначити, що лише у законодавстві України про кримінальну відповідальність встановлено кваліфікуючу ознаку, що диференціює відповідальність за вчинення таких дій у формі співучасті (організована група), що надає можливість враховувати при кваліфікації випадки організованих форм протидії службовій діяльності правоохоронних органів. На нашу думку, законодавцям інших країн варто врахувати позитивний досвід України у цьому аспекті.

3. У ст. 347 КК України встановлено відповідальність за умисне знищення або пошкодження майна, що належить працівникові правоохоронного органу чи його близьким родичам, у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків. Кваліфікуючими ознаками у ч. 2 ст. 347 є вчинення таких дій шляхом підпалу, вибуху або іншим загальнонебезпечним способом, або такі, що спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки. У ч. 2 ст. 349 КК Молдови знищення або пошкодження майна, що належить працівникові правоохоронного органу чи його близьким родичам, шляхом використання знарядь та засобів, небезпечних для життя та здоров'я багатьох осіб, або заподіяння майнової шкоди в значних розмірах є кваліфікуючими

ознаками ст. 349, яка визначає відповідальність за погрозу або насильство щодо працівника поліції. В усіх інших кримінальних кодексах аналізованої групи країн відповідальність за знищення або пошкодження майна може наставати за статтями розділів щодо злочинів проти власності як кваліфікуюча ознака щодо знищення або пошкодження майна потерпілого у зв'язку із виконанням останнім службових обов'язків без виокремлення працівника правоохоронного органу як спеціального потерпілого.

4. У ст. 348 КК України встановлено відповідальність за посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця. Ця стаття не містить кваліфікуючих ознак та за ознаками об'єктивної сторони віднесена до злочинів із усіченим складом. Таку спеціальну статтю містять КК Киргизії (ст. 340); Таджикистану (ст. 329); Білорусії (ст. 362); Російської Федерації (ст. 317). У ст. 350 КК Молдови у ч. 1 встановлено відповідальність за замах на вбивство працівника правоохоронного органу, а кваліфікуючими ознаками є спричинення тяжкого тілесного ушкодження чи інша тяжка шкода здоров'ю, або смерть потерпілого.

Варто зазначити, що в багатьох аналізованих КК зарубіжних країн встановлено відповідальність за розголошення відомостей про заходи безпеки, що застосовуються до працівника правоохоронного або контрольною органом у зв'язку із його службовою діяльністю. Наприклад, таку статтю закріплює КК Грузії (ст. 354); Киргизії (ст. 344); Російської Федерації (ст. 320). На нашу думку, варто врахувати цей досвід зазначених країн та доповнити КК України статтею такого змісту, оскільки у разі застосування заходів безпеки до працівника правоохоронного органу у зв'язку із його службовою діяльністю підстави для таких заходів безпосередньо пов'язані із загрозою життю та здоров'ю правоохоронця. На сьогодні у ст. 380 КК України встановлено лише відповідальність за невжиття заходів безпеки до працівників правоохоронних органів або осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві. Проте це лише один із видів службової діяльності правоохоронних органів, що свідчить про часткову кримінально-правову охорону працівників правоохоронних органів у цьому аспекті.

Також необхідно звернути увагу на наявність в окремих КК відповідальності за публічну образу працівника правоохоронного органу у зв'язку із його службовою діяльністю. Таку окрему статтю містять КК Киргизії (ст. 342); Латвії (ст. 271); Білорусії (ст. 369); Таджикистану (ст. 330); Російської Федерації (ст. 319). На нашу думку, встановлювати відповідальність у статтях КК України недоцільно, оскільки відповідальність за образу не встановлено на рівні загальної статті у розділі III Особливої частини КК України.

До третьої групи можемо віднести країни, в кримінальних кодексах яких у розділах щодо злочинів проти правосуддя диференційована відповідальність за втручання у діяльність працівників правоохоронних органів, що беруть участь у досудовому розслідуванні та судовому провадженні у кримінальному судочинстві. При цьому зазначимо, що відповідальність за втручання у діяльність слідчого, особи, яка проводить дізнання, або прокурора, а також за погрози або вчинення насильства щодо зазначених осіб пропонувалось встановити згідно зі ст.ст. 324 та 334 Модельного кримінального кодексу для держав-учасниць СНД. Такі норми закріплено у КК Вірменії (ст. 347); Литви (ст. 231); Казахстану (ст.ст. 340, 341, 343, 356); Молдови (ст.ст. 303, 304, 305); Таджикистану (ст.ст. 345, 356, 357); Узбекистану (ст. 236); Російської Федерації (ст.ст. 294, 295, 296, 298); Естонії (ст. 172-1).

У цих КК на рівні окремих статей або ж в одній статті встановлюється відповідальність за: втручання в будь-якій формі в діяльність прокурора, слідчого або особи, яка провадить дізнання, з метою перешкоджання всебічному, повному і об'єктивному розслідуванню кримінальної справи; погрозу вбивством, заподіянням шкоди здоров'ю, знищенням або пошкодженням майна щодо прокурора, слідчого, особи, яка провадить дізнання, їх близьких у зв'язку з розглядом справ або матеріалів у суді або проведенням досудового розслідування чи дізнання; окремі кримінальні кодекси закріплюють відповідальність за наклеп щодо прокурора, слідчого або іншої особи, яка проводить дізнання у зв'язку із проведенням досудового розслідування (Туркменістан, Російська Федерація, Молдова, Казахстан).

Таким чином, в окремих аналізованих КК поряд із кримінально-правовою охороною діяльності працівника правоохоронного органу, що пов'язана із виконанням завдань щодо підтримання правопорядку та правовим статусом таких осіб, встановлено окремі статті, присвячені охороні працівників правоохоронних органів як учасників кримінального судочинства, що становить спеціальний різновид професійної діяльності окремих груп працівників правоохоронних органів. Отже, диференціація проведена за різновидом службових обов'язків. Це обумовлює і розміщення цих статей у розділах КК, що визначають злочини проти правосуддя.

Слід зазначити, що в розділі XVIII Особливої частини КК України працівники правоохоронних органів як учасники кримінального провадження у злочинах проти правосуддя не виділяються, на відміну від суддів, присяжних, адвокатів тощо. Враховуючи наведене, вважаємо за доцільне внести відповідні доповнення до окремих статей розділу XVIII Особливої частини КК України в частині забезпечення кримінально-правової охорони працівників правоохоронних органів як учасників кримінального провадження, або ж доповнити ст.ст. 343, 345, 347, 348 КК України відповідними кваліфікуючими ознаками. Це сприятиме диференціації відповідальності за втручання у різні види діяльності працівників правоохоронних органів та надасть рівний кримінально-правовий захист усім учасникам, що беруть участь у кримінальному судочинстві.

Враховуючи наведене, зазначимо, що аналіз законодавства про кримінальну відповідальність країн пострадянського простору в частині встановлення кримінальної відповідальності за втручання в діяльність працівника правоохоронного органу засвідчив різні підходи до диференціації кримінальної відповідальності. За критерієм встановлення окремих спеціальних статей, що забезпечують охорону правового статусу працівників правоохоронних органів у країнах пострадянського простору: 1) не виділено працівників правоохоронних органів як учасників кримінального судочинства.

ронних органів як спеціальних потерпілих в конкретних статтях Особливої частини КК, а тому відповідальність настає за статтями, що встановлюють відповідальність за втручання у діяльність представника влади (Азербайджан, Вірменія, Литва, Казахстан, Узбекистан); 2) виділено працівників правоохоронних органів як спеціальних потерпілих в конкретних статтях Особливої частини КК (Україна, Туркменістан, Грузія, Киргизія, Латвія, Білорусія, Молдова, Таджикистан, Російська Федерація, Естонія); 3) проведено диференціацію відповідальності за втручання у діяльність працівників правоохоронних органів, що беруть участь у досудовому розслідуванні та судовому провадженні у кримінальному судочинстві (Вірменія, Литва, Казахстан, Молдова, Таджикистан, Узбекистан, Російська Федерація, Естонія).

Зазначимо, що проведення диференціації кримінальної відповідальності за втручання в діяльність працівників правоохоронних органів не лише з огляду на правовий статус таких потерпілих, а й з урахуванням охорони таких суб'єктів як учасників кримінального провадження найбільш повно забезпечить охорону їх службової діяльності. З огляду на відсутність такої диференціації у статтях Особливої частини КК України, з урахуванням позитивного досвіду окремих країн пострадянського простору, доцільно внести відповідні доповнення до окремих статей розділу XVIII Особливої частини КК України в частині забезпечення кримінально-правової охорони працівників правоохоронних органів як учасників кримінального провадження, або ж доповнити ст.ст. 343, 345, 347, 348 КК України відповідними кваліфікуючими ознаками.

¹ Савченко А. В. Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження : моногр. / А. В. Савченко. – К. : КНТ, 2007. – С. 36. – 596 с.

² Уголовный кодекс Азербайджанской Республики (утвержден Законом Азербайджанской Республики от 30 декабря 1999 г. № 787-IQ) (с изменениями и дополнениями по состоянию на 27 декабря 2013 г.) : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://continent-online.com/>

³ Уголовный кодекс Республики Армения : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1349&lang=rus>

⁴ Уголовный кодекс Республики Беларусь от 9 июля 1999 г. № 275-3 (с изменениями и дополнениями по состоянию на 12 июля 2013 г.) : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://continent-online.com/>

⁵ Уголовный кодекс Республики Казахстан (с изменениями и дополнениями по состоянию на 17 января 2014 г.) : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://continent-online.com/>

⁶ Уголовный кодекс Кыргызской Республики от 1 октября 1997 г. № 68 (с изменениями и дополнениями по состоянию на 1 ноября 2013 г.) : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://online.adviser.kg/Document/?doc_id=30222833&page=1

⁷ Уголовный кодекс Республики Молдова от 18 апреля 2002 г. № 985-XV (с изменениями и дополнениями по состоянию на 14 июня 2013 г.) : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://continent-online.com/>

⁸ Уголовный кодекс Российской Федерации от 13 июня 1996 г. № 63-ФЗ (с изменениями и дополнениями по состоянию на 3 февраля 2014 г.) : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://continentonline.com/>

⁹ Уголовный кодекс Республики Таджикистан от 21 мая 1998 года № 574 (с изменениями и дополнениями по состоянию на 28.12.2013 г.) : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://continent-online.com/>

¹⁰ Уголовный кодекс Республики Узбекистан с изменениями в соответствии с Законом РУз от 20 января 2014 г. № ЗРУ-365 : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://fmc.uz/legisl.php?id=k_ug

¹¹ Уголовный кодекс Республики Грузия : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1241370&subID11>

¹² Уголовный кодекс Туркменистана : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.legislationline.org/ru/documents/action/popup/id/14380/preview>

¹³ Уголовный кодекс Литовской Республики. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2003. – 470 с.

¹⁴ Уголовный кодекс Латвийской Республики. – СПб. : Изд-во «Юридический центр Пресс», 2001. – 313 с.

¹⁵ Уголовный кодекс Эстонской Республики : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://constitutions.ru/archives/446>

Резюме

Ізай І. М. Регламентация кримінальної відповідальності за втручання в діяльність працівника правоохоронного органу в країнах пострадянського простору: порівняльний аспект.

У статті досліджуються питання законодавчого закріплення у кримінальних кодексах країн пострадянського простору відповідальності за втручання в діяльність працівника правоохоронного органу. Встановлено способи диференціації кримінальної відповідальності за втручання в діяльність правоохоронного органу, зокрема встановлено закріплення в кримінальних кодексах частини країн спеціальних статей, що забезпечують охорону працівників правоохоронних органів як учасників кримінального провадження як на стадії досудового розслідування, так і судового провадження. За результатами порівняльного дослідження сформувано пропозиції щодо удосконалення статей КК України, що встановлюють відповідальність за втручання в діяльність працівника правоохоронного органу.

Ключові слова: працівник правоохоронного органу, втручання в діяльність, диференціація кримінальної відповідальності, службові обов'язки, кримінально-правова кваліфікація.

Резюме

Ізай І. Н. Регламентация уголовной ответственности за вмешательство в деятельность работника правоохранительного органа в странах постсоветского пространства: сравнительный аспект.

В статье исследуются вопросы законодательного закрепления в уголовных кодексах стран постсоветского пространства ответственности за вмешательство в деятельность работника правоохранительного органа. Установлены способы дифферен-

циации уголовной ответственности за вмешательство в деятельность правоохранительных органов, в частности установлено закрепление в уголовных кодексах части стран специальных статей, обеспечивающих охрану работников правоохранительных органов как участников уголовного судопроизводства как на стадии досудебного расследования, так и судебного производства. По результатам сравнительного исследования сформированы предложения по совершенствованию статей УК Украины, устанавливающих ответственность за вмешательство в деятельность работника правоохранительного органа.

Ключевые слова: работник правоохранительного органа, вмешательство в деятельность, дифференциация уголовной ответственности, должностные обязанности, уголовно-правовая квалификация.

Summary

Izaj I. The regulation of criminal liability for interference with a law enforcement officer in the former Soviet countries: a comparative aspect.

The article deals with the issue of legislative consolidation of the Criminal Code of the former Soviet Union liability for interference with a law enforcement officer. Established ways of differentiation of criminal liability for interference with a law enforcement agency, particular found consolidation in the criminal codes of the countries of special items that provide protection of law enforcement officers as members of the criminal proceedings at the stage of preliminary investigation and court proceedings. The results of the comparative study formed proposals for improving articles of the Criminal Code of Ukraine, establishing liability for interference with a law enforcement officer.

Key words: law enforcement, interference with, the differentiation of criminal responsibility, duties, criminal legal qualification.

УДК 343.146

І. О. КРИЦЬКА

Ірина Олександрівна Крицька, аспірантка Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

РЕЧОВІ ДОКАЗИ ТА ЦИФРОВА ІНФОРМАЦІЯ: ПОНЯТТЯ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ

Сучасний світ практично неможливо уявити без нових інформаційних технологій, в основі яких лежить широке використання комп'ютерної техніки та новітніх засобів комунікацій. Водночас використання цифрових джерел доказової інформації залишається майже нерегульованим у національному кримінальному процесуальному законодавстві. Такий стан справ, безумовно, перешкоджає ефективному використанню сучасних технологій та джерел інформації. Крім того, на законодавчому рівні не було визначено місця цих об'єктів у системі процесуальних джерел доказів. Отже, очевидною є необхідність дослідження цифрових джерел доказової інформації з погляду їх теоретико-прикладного значення та співвідношення з речовими доказами у кримінальному провадженні.

Розробкою питання щодо статусу та особливостей об'єктів, які можуть належати до цифрових джерел доказової інформації, у кримінальному процесі інших держав займалися такі науковці, як О. Г. Григор'єв, Н. А. Зігура, М. А. Іванов, Г. В. Кудрявцева та інші. Крім того, проблема можливості віднесення їх до певного виду (джерела) доказів була предметом наукового пошуку деяких вітчизняних представників цивільного, господарського та адміністративного процесуального права, а саме: С. В. Васильєва, Л. М. Ніколенко, Т. С. Соколан та ін. Водночас залишається недостатньо дослідженим питання співвідношення речових доказів та цифрових джерел доказової інформації в аспекті сучасного кримінального процесуального законодавства України.

Це обумовлює постановку таких **завдань**: на підставі аналізу норм вітчизняного і зарубіжного кримінального процесуального законодавства визначити місце цифрових носіїв доказової інформації в системі процесуальних джерел доказів та охарактеризувати їх особливості.

Широке використання цифрової техніки як у повсякденному житті, так і у правоохоронній діяльності ставить на порядок денний питання про використання цифрової інформації в доказуванні у кримінальному провадженні. У цьому контексті важливе значення має виявлення її особливостей та порівняння із характерними ознаками речових доказів.

Основні властивості будь-якого поняття, зазвичай, повинні відображатися у його визначенні. Аналіз спеціальної юридичної літератури допомагає зробити висновок, що вчені у своїх дослідженнях оперують різним понятійно-категоріальним апаратом. Так, досить часто використовується термін «комп'ютерна інформація», під яким в узагальненому виді розуміються фактичні дані (відомості), які створюються апаратними або програмними засобами фіксації, обробки та передачі інформації, а також набір програм (команд), призначених для використання в ЕОМ (електронно-обчислювальна машина) або для керування нею та які знаходяться в ЕОМ, їх системі або мережі на машинному носії¹. Разом із тим можна зустріти і термін «цифрова інформація», яку